سەبارەت بە رەئی دەرنەبرینی حزب لە پەیوەند بە مەرگی ئەحمەدی شاملووە

هاوری بابەك، هاورییانی خوشەویست

سەبارەت بە رەئی دەربرین (یان لە راستیدا رەئی دەرنەبرین) ی حزب لە پەیوەند بە مەرگی ئەحمەدی شاملووە، پرسیاری بوچوونی منت کردبوو. وا دیارە ئیوە باسی بەرفراوانتان کردبیت ، جیی داخە کە من لە باس و دەرئەنجامە بەدەستهاتووەکانی باسەکەی ئیوەدا نەبووم. هەر بویەش رەنگە شتی بلیم کە لای ئیوە جیگای باس و لیکولینەوە نەبووبی. بەلام بەهەر حال، من بوچوونی تایبەتی خوم دەلیم .

بە بروای من، حزب نە دەبوو لە پەیوەست بە مەرگی شاملووە ، نووسینیکی ئامادە بکردایە کە تیایدا بەودا هەلیبدایە یاخود رەخنەی لیبگرتایە .دروستتریش ئەم کارەی نەکرد. ئاخر لە مانگەکانی تردا، هونەرمەندان و شاعیرانی تریش مردوون، لە پەیوەند بەوانیشەوە ئیمە بە دروستی هەلویستی رەسمیمان نەگرت. مەبەستم لە (گل شیری، رحمانی، نادرپور و فردین)ە. بەلام هاورییانیك دەیانەویت بلین: لە پەیوەند بە مەرگی شاملووە فەرقی دەکرد. لە پەیوەند بەم "فەرقکردنەوە" من چەند خالیك دەبیستم .

یەکەمیان: ئەوەیە کە شاملو رادیکال یاخود ئینساندوست بوو .

دووەمیان: ئەوەیە کە شاملو لەبەرانبەر کوماری ئیسلامی ئیراندا، سەری نەوی نەکرد و "نە"ی

بە حوکمەت وت. تەنانەت لە هەندی لە شیعرەکانیشیدا، هیما و ئاماژەی لەم جورە بە دژی کوماری ئیسلامی دەبینریت .

دواهەمین خالیشیان: پلە و پایەی هونەری و ئەدەبی بەرجەستەی شاملویە .

بەلام ریم پیبدەن کە من لەم خالەی دواییانەوە دەستپیبکەم .

بەبروای من لەم پەیوەندیاندا دەبوایە لە پاش مەرگی شاملووە نووسین هەبوایە. بەلام ئەمە وەزیفەی حزبیکی سیاسی نییە، بەلکو ئەرکی هونەردوست ، ئەدەبدوست و ئەو کەسانەیە کە پەیوەندییان بە شیعر و ئەدەبی شاملووە هەیە .

دەستپیشخەری حزب و دانی هەلویستی رەسمی لەم مەیدانەدا و لە پەیوەند بە جیگاوریگای ئەدەبی تاکەکانەوە، هیچ کاتیك نزیکایەتی لەگەل ترادیسیون و ئامانجەکانی ئیمەدا نییە. شیعر و ئەدەبیات ، مەیدانی داهینان و تیگەیشتنی

فەردییە و حزبی کومونیستی کریکاری و دەولەتی کریکاری دوو سبەی ئەو، جیگایەکی بو "ملك الشعرا" و ئەدەبیاتی رییپدراو و رییپنەدراو، ئەدەبیاتی رەسمی و غەیرە رەسمی تیا نابیتەوە .

سەبارەت بە ریزلینان لە شاملووەك رادیکالیك و ئینساندوستیك ، هەستدەکەم لیرەدا قەلەمرەوی شیعر و ئەدەب، هیشتا بە نیگایەکی خورهەلاتی ژیر دەسەلاتیکی سەرکوتگەرەوە سەرنجدەدریت .

لە خورهەلاتدا بە گشتی و لە ئیراندا بە تایبەتی، شیعر و ئەدەب جیگای خالی رەخنەی سیاسی و کار و چالاکی سیاسی پرکردوتەوە. لە شوینی رابەرانی سیاسی و هەلسوراوانی بزووتنەوەکان کە بە نووسین و لە دلی هەر هەمان کومەلە چالاکییە مادییەکانی روژانەدا کاری سیاسی خویان دەبەنە پیشەوە و کومەلگا پولیندەکەن. شاعیر و ئەدیبیك دەبینینکە بە شیوەی سەربەخو دیفاع لە حەق دەکات و لە جیاتی ئەوان دانیشتووە .

شوینی خالی خوپیشاندان و مانگرتن و ریکخستن و دانی بەرنامە و پلاتفورمی جیاواز، بە شیعر و هیمای ئەدەبی هونەرمەندان پرکراوەتەوە. لە جیاتی ریکخستنی بزووتنەوەی یەکسانیخوازانەی ژنان و پیاوان، بە خودی خویان و ریکخراوەکانیانەوە، بە خویان و رووخسارە ناسراوەکانیانەوە، بەیتیکی شیعری سەبارەت بە هاواری ژنیك لە خەیالی ئینساندا دەبینین. ئەمە جگە لەوەی کە ئەوەیشی بخریتە سەر کە چون دواکەوتوویی لە شکلە هونەرییەکاندا ئامادەیی هەیە. لە ئەمریکا و ئیتالیادا فیلمساز گرنگە، (بەلام لەمرودا موسیقاژەن گرنگترە.) لە خورئاوادا شاعیری جەماوەری و ناسراو نییە. بەلام لە ئیراندا شاعیر بوون گرنگ بووە، (لە ئیستادا گەلیك کەمتر). بەلام ئەگەر بە شوین رادیکال و ئینساندوستەوە بن، ئەو کاتە شاعیر بوون، خەیات بوون، نانەوا بوون و گەلیك ناونیشانی تر لە لە ئینسانەکان بکەینەوە و با بەیەك چاوەوە سەرنجی هەموویان بدەین! ئایا بە بروای ئیوە حزبی کومونیست پشت بکاتە ئەو ریزە فراوانە بەرینەی ئینسانەکان کە لە کارنامەی خەباتیاندا سەبارەت بە ئازادی و بەرابەری زیاتر دەبینریت وەك ئەوەی لە بەیت و دیرە شیعرییەکاندا هەیە و پلە و پایەکانی ریزلینانی لە تیکوشانی ئینساندوستانە و رادیکالبوونی شاملودا بەرجەستە بکات؟ بەراستی ئەمە بە مانای هینانەخوارەوەی پیوەر و ستاندارتەکان نییە؟

ئایا شاملو چ کەموکورییەك و ریگرییەکی هەبوو کە نەیدەتوانی وەك من و تو و بە زمانی عادی و لە ژیانی روژانەدا و بە بی هیچ هیما و لیکچواندنیکی شیعرییانە، سالەهای سال دەربارەی ئازادی و بەرابەری ئینسانەکان قسە بکات، ئەندامی ریکخراویك بیت، شەربکات، شیعار بدا، خەلك وشیار بکاتەوە و بەر هەلستی بکات. شاملو ئەندامی هیچ بزووتنەوە و ریکخراویکی رادیکال و ئینساندوست نەبوو. لە بەرهەمەکانیدا سەبارەت بە حیجابی ئیسلامی، مافی منال، بیمەی بیکاری، قەدەغەکردنی ئیعدام، لەناوبردنی کاری کریگرتە، سیستەمی نویی جیهان، گەماروی ئابووری لەسەر عیراق، مافی تاوانباران و چەندەها شتی تر نابیستریت و نەوتراوە. هات و هاواری قەلەمرەوی شیعر لە ناو دەستەبژیریکی بچووکی ئەدەبی ئیران و خوینەوارانی ئیراندا ناتوانیت و نابیت بوونەوەرانیکی سیاسی دابراو بو شاعیران و ئەدیبان دروست بکات کە لەویدا بنەما و پیوەرەکاتن شتی ترن. شاملو "نە"ی بە کوماری ئیسلامی ئیران وت، فەرەیدونی فەرەخزادیش، داریوشیش هەروەها. بەلام ئەوانە "نە" ی شەخسی بوون کە هیچ کاتیك ریگای بو یەك بزووتنەوەی "نە" وتنی فراوان بە کوماری ئیسلامی ئیران خوش نەکرد. شاملو دەیتوانی ئەندامی رابەری حزبیکی سیاسی بیت و "نە"ەکەی پراکتیزە بکردایە، بو نەبوو؟ بەلام ئەگەر شاملو شاعیریکی کومونیست بوایە چی؟

بە بروای من دەبی ناودارانی کومونیست بەرزراگرین. ئەگەر شاملو شاعیریکی کومونیست بوایە، ئەگەر فیلمساز یان وەرزشکار و زانایەکی بەناوبانگ بوایە کە ناو و ناوبانگی دەبووە بەلگەی دەسەلاتگیری ئەم بزووتنەوە کومەلایەتییە، دەبوایە بەیاننامەمان دەربکردایە و گەورەمان رابگرتایە. بەلام شاملو ناسیونالیست و ئیران دوست بوو. بە کالبوونەوەی فەرهەنگی میللی لە نیوەندی ئیرانیانی دەرەوەی ولاتدا، بە ناشیرینترین شیوە جنیوی دەدا .

شاملو مەرگی کومونیزمی راگەیاندبوو. شاملو ئەدیبیکی باش و داهینەری بزووتنەوەی میللی و میللەتپەرستی ئیرانی بوو. هەمان بزووتنەوە بوی هەیە بە ئازیزی خوی بزانی. بە راستی ئەوە چ میراتیکی ئەدەبییە کە ئەو دەرفەتە دەدات ببینە شەریکی تەواوی هیزەکانی ئوپوزسیونی ئیرانی و تەنانەت سەروکی خودی کوماری ئیسلامی ئیرانیش ئەگەر جورئەتی بکردایە و لە پەیوەند بە شاملووە قسەیەکی هەبوایە .

بەهەر شیوەیەك ئیمە وەك حزب لە پەیوەند بە مەرگی شاملووە بەیاننامەمان دەرنەکرد. چونکە بە پەیامی سیاسی و کومەلایەتی ئەوەوە نزیك نەبووین. ئەو جورە بەیاننامانە ئیمەی وەك ئەندامیکی بنەمالەی هیزە ترادیسیونییەکانی ئوپوزسیونی ئیران پیناسەدەکرد .

خوجیاکردنەوە لەم ترادیسیونە سیاسییە و دروستکردنی یەك بزووتنەوەی کومەلایەتی نوی و جیاواز، کە رەخنەی لە کومەلگا و ریگاچارەکانی بو کومەلە بناغەوە جیاوازی هەیە لەوەی کە تا ئەمروش بەستەری ئەسلی ئوپوزسیونە لە ئیراندا بە هەموو سیمبول و پەیکەرە ناودارەکانیانەوە،ئەمەکاری ئیمەیە. دەرچوون لە هەمان زەمینە سیاسییە ترادیسیونییەکان و پیکهینانی دابرانیك لەوەی کە وەك ناوکوییەکی ئەدەبی و فەرهەنگی چاوی لیدەکریت. بە دژی تەوژمەوە روشتن، پیشرەوی بزووتنەوەی ئیمەیە .

شاملو کەسیکی خوشناو و بەریز و ئینسانی بوو. کاری پروفیشیونالانەی خوی باش دەزانی. ئەم جورە ئینسانانە، دەولەمەندی بە کومەلگا دەبەخشن. لە دنیای ئیمەدا، داهینانی ئەم جورە کەسانە، سەد بەرابەر زیاتر بەرجەستە دەبیتەوە. بەلام شاملو ئەلگو و سیمبول و چرای سەر ریی بزووتنەوەی ئیمە نەبوو .

بەلام ئایا نەدەکرا بەیاننامە دەربکرایە و دیدیگای ئوبژیکتیفی شاملو دەستنیشان بکرایە و ئەگەر رەخنەیەکیش هەبوایە بووترایە؟ وەکو حزب ئەم کارە دروست نەبوو. ئینسانیکی خوشناو لە دەست دەرچووە، حزبی سیاسی نابیت جیاوازییەکانی خوی هەر هەمان روژ رابگەینیت. بەلام وەك کەسانی ئەهلی ئەدەب، هاوریيان دەیانتوانی ئەو کارەیان بکردایە، بە ئیمزای خویانەوە نووسینیان هەبوایە و کار و بەرهەمی شاملویان هەلسەنگاندایە. ئیستاش نەچووە بچی، دەبی ئەو کارە بکەن .

بە هەر حال ئەمە بوچوونی منە، پیخوشحالم بوچوونی هاوریيان بزانم .

مەنسووری حیکمەت

وەرگێرانی: بەکر ئەحمەد